

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра спорту і спортивних ігор

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: «ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФУТБОЛІСТІВ З НАСЛІДКАМИ ДЦП»

Виконав: студент 2 курсу, групи ФК1-М18
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична
культура)

Балакай Антон Євгенович

Керівник: Козак Є. П., кандидат педагогічних наук,
доцент

Рецензент: Мисів В. М., кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент

Кам'янець-Подільський – 2020 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ПРОБЛЕМИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФУТБОЛІСТІВ З НАСЛІДКАМИ ДЦП.....	8
1.1 Проблеми спортивної реабілітації людей з інвалідністю з наслідками церебрального параліча	8
1.1.1 Класифікація і епідеміологія дитячих церебральних паралічів	8
1.1.2 Оцінка стану периферичної гемодинаміки у людей з інвалідністю з ураженням опорно-рухового апарата	12
1.1.3 Історія розвитку паралімпійського руху	15
1.1.4 Особливості реабілітації дітей-інвалідів з ураженням опорно-рухового апарату	18
1.2 Оптимізація навчально-тренувального процесу футболістів шляхом моделювання основних сторін підготовки	23
1.2.1 Поняття моделі і сутності методу моделювання в науковій практиці.....	24
1.2.2 Використання методу моделювання у футболі	27
1.2.3 Особливості побудови тренувального процесу футболістів високої кваліфікації у річному циклі підготовки	29
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	32
2.1 Методи дослідження	32
2.2 Організація дослідження	38
РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ФУТБОЛІСТІВ З НАСЛІДКАМИ ДЦП У РІЧНОМУ ЦИКЛІ ПІДГОТОВКИ..	41
3.1 Характеристика фізичного і функціонального стану футболістів з наслідками ДЦП	41
3.2 Експериментальне обґрунтування моделі побудови тренувального процесу футболістів-інвалідів	49

	3
3.2.1 Оцінка фізичної підготовленості і функціонального стану футболістів з наслідками ДЦП	66
3.3 Модельні характеристики підготовленості футболістів з наслідками ДЦП	72
3.4 Аналіз та узагальнення результатів дослідження.....	74
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ДЦП – дитячий церебральний параліч.
- ПОРА – порушення опорно-рухового апарату.
- УОРА – ураження опорно-рухового апарату.
- ISMGF – Міжнародна федерація Сток-Мендівільських ігор.
- ISMWSF – Міжнародна федерація спорту інвалідів у візках.
- SPISRA – Міжнародна організація спорту і реабілітації інвалідів ДЦП.
- CISS – Міжнародний спортивний комітет глухих.
- КГ – контрольна група.
- ЕГ – експериментальна група.
- ЖЄЛ – життєва ємкість легень.
- ОГК – окружність грудної клітини.
- ПМО – поглиблене медичне обстеження.
- ЛФК – лікувальна фізична культура.
- МСК – максимальне споживання кисню.
- ЧСС – частота серцевих скорочень.
- АТ – артеріальний тиск.
- ЦНС – центральна нервова система.
- ТТД – техніко-тактичні дії.
- ФІФА – Міжнародна федерація футболу.
- МОК – Міжнародний олімпійський комітет.
- РІ – реографічний індекс.
- А – амплітуда реографічної хвилі.
- км – кілометр.
- кг – кілограм.
- м – метр.
- см – сантиметр.
- мл – мілілітр.
- с – секунда.

хв – хвилина.

мл/хв⁻¹/кг⁻¹ – мілілітрів на хвилину на кілограм.

уд/хв – ударів на хвилину.

ВСТУП

Актуальність теми. В наш час проблема психологічної й фізичної реабілітації людей з інвалідністю з порушенням опорно-рухового апарату (ПОРА) і, зокрема, дитячим церебральним паралічем (ДЦП) набуває все більшого соціально-економічного значення. Одним з найбільш ефективних і перспективних напрямків їхньої реабілітації є залучення людей з інвалідністю до занять масовою фізичною культурою і спортом. Паралімпійський спорт, як і спорт вищих досягнень, створює потужний стимул для мобілізації резервних можливостей організму і дає надію людям, що мають важкі недуги або травми, перебороти свої хвороби [4; 79].

Таким чином, актуальність проблеми полягає в необхідності наукового обґрунтування й побудови моделі підготовки спортсменів-інвалідів, які спеціалізуються у футболі, що дозволить підвищити якість навчально-тренувального процесу і стане методологічною основою для вдосконалення їх змагальної діяльності.

Об'єкт дослідження. Навчально-тренувальний процес футболістів з наслідками ДЦП.

Предмет дослідження. Структура і зміст тренувального процесу футболістів з наслідками ДЦП у річному циклі підготовки.

Метою дослідження є розробка і експериментальне обґрунтування моделі річного циклу підготовки спортсменів-інвалідів з наслідками дитячого церебрального паралічу, що спеціалізуються у футболі.

Завдання дослідження:

1. Виявити традиційну структуру й зміст тренувального процесу футболістів з наслідками ДЦП у річному циклі підготовки.
2. Виявити рівень функціонального стану й фізичної підготовленості спортсменів з наслідками ДЦП.
3. Встановити вплив тренувальних навантажень на організм спортсменів-інвалідів.

4. Експериментально обґрунтувати ефективність застосування моделі річного циклу підготовки футболістів-інвалідів.

Методи дослідження. Вибір методів дослідження визначався поставленими завданнями та існуючими вимогами до проведення педагогічних досліджень. Для вирішення завдань були використані такі методи:

- загальнонаукові методи теоретичного рівня: аналіз, узагальнення, аналогія;
- методи емпіричного рівня: педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування;
- методи математико-статистичної обробки результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в експериментальному обґрунтуванні моделі тренувального процесу підготовки футболістів з наслідками ДЦП. Розроблена модель дозволить якісно підвищити рухові і функціональні можливості спортсменів-інвалідів та сприятиме досягненню високих спортивних результатів.

Апробація результатів дослідження відбувалась під час щорічної звітної наукової конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2018-19 н.р. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (24-25 квітня 2019 року).

Структура магістерської роботи. Робота складається із переліку умовних позначень, вступу, 3 розділів, висновків та списку використаних джерел. Дипломна робота містить 21 таблицю, список літератури налічує 85 джерел.

ВИСНОВКИ

1. За даними науково-методичної літератури специфіка рухової патології спортсменів з наслідками ДЦП вимагає адекватної корекції тренувального процесу, зокрема обліку особливостей системи підготовки в спорті вищих досягнень. Однак аналіз літературних джерел свідчить про відсутність наукових розробок, що стосується методики планування та контролю тренувального процесу у футбольних командах спортсменів-інвалідів з наслідками ДЦП, що не може сприяти досягненню високих спортивних результатів і підвищенню рухових можливостей у спортсменів.

Розроблена модель підготовки футболістів з наслідками дитячого церебрального паралічу, що передбачає раціональне планування тренувальних навантажень, систему контролю різних сторін підготовленості спортсменів, сприяє здійсненню фізичної реабілітації і соціальної адаптації в суспільстві людей, що мають обмежені рухові можливості. Поряд з цим успішно вирішуються завдання виступу паралімпійської збірної на змаганнях різного рівня, що сприяє зміцненню міжнародного авторитету України (паралімпійська збірна команда з футболу людей з інвалідністю з наслідками ДЦП двічі ставала чемпіонами світу і чотири чемпіонами Європи, призерами та чемпіонами Паралімпійських ігор).

2. Встановлено, що тривалість підготовки до змагань у футбольних командах людей з інвалідністю з наслідками ДЦП приблизно у два рази перевищує аналогічний процес у командах вищої ліги українського чемпіонату (6 місяців проти 3-3,5), що порозумівається тривалим (до 7 місяців) змагальним періодом в команд високого класу та короткостроковим періодом змагань у футболі людей з інвалідністю. При цьому кількість тренувальних днів та обсяг тренувальної роботи в даний відрізок підготовки в командах людей з інвалідністю значно нижчий. Характерною рисою тренувального процесу спортсменів з наслідками ДЦП, на відміну від здорових футболістів, стали низькі обсяги тренувальної роботи анаеробної спрямованості, що не могло

сприяти високому приросту показників фізичної підготовленості. При цьому тренувальні заняття з більшими навантаженнями не планувалися через відсутність достовірної інформації про їхній вплив на даний контингент спортсменів, що займаються.

3. Запропонована програма підготовки спортсменів з наслідками ДЦП створює передумови для інтенсифікації тренувального процесу за рахунок значного збільшення засобів анаеробної спрямованості, раціонального сполучення навантажень різної спрямованості на етапах річного циклу. При підготовці до чемпіонату України тренувальні впливи анаеробно-алактатної спрямованості передбачаються в обсязі 16 % в середньому за етап (збільшення в порівнянні з аналогічним періодом традиційної підготовки склало 11 %), до міжнародних змагань – 20 % (збільшення 12 %). На першому етапі річного циклу вперше в тренувальному процесі футболістів-інвалідів було передбачене застосування навантажень анаеробної, гліколітичної спрямованості в обсязі 4 %, а на другому етапі – 8 % від загального обсягу тренувальної роботи (збільшення в порівнянні з аналогічним етапом традиційної підготовки 6 %).

4. Реалізація розробленої моделі підготовки в командах з футболу спортсменів з наслідками ДЦП довела її високу ефективність стосовно динаміки рівня фізичної підготовленості гравців і результатам змагальної діяльності. Застосування експериментальної програми підготовки супроводжувалося достовірним збільшенням у спортсменів експериментальної групи всіх показників рівня фізичної підготовленості: стартової швидкості - на 5 % ($t=7,2$; $p<0,05$); дистанційної швидкості – на 9 % ($t=23,7$; $p<0,05$); швидкісно-силових якостей – на 25 % ($t=2,3$; $p<0,05$); спеціальної витривалості – на 14 % ($t=4,5$; $p<0,05$); загальної витривалості – на 14 % ($t=13,2$; $p<0,05$). У спортсменів контрольної групи достовірне поліпшення спостерігається в показниках швидкісних якостей (стартової швидкості – на 2 % ($t=34,2$; $p<0,05$); дистанційної швидкості – на 9 % ($t=12,3$; $p<0,05$) і загальної витривалості – на 14 % ($t=5,8$; $p<0,05$) і не супроводжується статистично значимими змінами в показниках швидкісно-силових якостей (приріст – 10 % ($t=0,6$; $p>0,05$) і спеціальної витривалості (приріст – 3 % ($t=1,0$;

$p > 0,05$).

У футболістів з наслідками ДЦП експериментальної групи зафіксований більш високий приріст показників фізичного розвитку в порівнянні зі спортсменами контрольної групи. Особливо це помітно за результатами динамометрії (на 20 %), ЖЄЛ (на 9,7 %) і МСК (на 15,3 %).

Менш високий приріст показників рівня підготовленості в спортсменів контрольної групи на другому етапі педагогічного експерименту свідчить про недостатню ефективність тренувального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байкина Н. Г., Крет Я. В. Основы инвалидного спорта: учеб. пособие для студ. ф-та физ. воспитания, учителей-дефектологов и тренеров по инвалидному спорту. Запорожье : ЗГУ, 2002. 58 с.
2. Белоцерковский З. Б. Эргометрические и кардиологические критерии физической работоспособности у спортсменов. М. : Советский спорт, 2005. 312 с.
3. Бондарчук А. П. Періодизація спортивного тренування. К. : Аграрна наука, 2000. 568 с.
4. Бріскін Ю. А., Передерій А. В., Строкатов В. В. Паралімпійський спорт. Навчальний посібник. Львів : Арал, 2001. 141 с.
5. Бріскін Ю. А., Передерій А. В. Класифікаційні стратегії Паралімпійського спорту. Оздоровча і спортивна робота з неповносправними. Львів : Видавець Тарас Сорока. 2004. С. 22-29.
6. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів : [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту]. К.: Олімпійська література, 2006. 263 с.
7. Бріскін Ю. А. Адаптивний спорт. Спеціальні Олімпіади : навчальний посібник. Львів: «Ахіл», 2003. 128 с.
8. Бріскін Ю. А. Організаційні основи Паралімпійського спорту : навчальний посібник. Л. «Кобзар», 2004. 180 с.
9. Вакуленко Л. О. Клапчук В. В., Вакуленко Д. В. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії: підручник. Тернопіль. ТДМУ. 2018. 372 с.
10. Верхошанский Ю. В. Теория и методика спортивной подготовки : блоковая система подготовки спортсменов высокого класса. Теория и практика физ. культуры. 2005. № 4. С. 2-13.
11. Вдовиченко Ю. А., Акопян Е. Г., Лашко В. П. Особенности реабилитации и построения тренировочного процесса пловцов-инвалидов с поражениями опорно-двигательного аппарата. Спортивный вісник

Придніпров'я. Науково-методичний журнал ДДІФК. Дніпропетровськ, 1999. С. 42-43.

12. Вовк С. И. Диалектика спортивной тренировки : [монография]. М. : Физическая культура, 2007. 212 с.

13. Голомазов С., Чирва Б. Теоретические основы и методика контроля технического мастерства. М. : Спорт Акдем-Пресс, 2000. С. 52.

14. Годик М. А. Физическая подготовка футболистов. М. : Терра – Спорт, Олимпия Пресс, 2006. 272 с.

15. Гордон С. М. Спортивная тренировка : научно-методическое пособие. М. : Физическая культура, 2008. 256 с.

16. Грозин Е. А., Селезнев В. С., Хрисанфов Г. А., Злыднев А. А. Комплексный контроль как средство управления спортивной тренировкой. Комплексный педагогический контроль в процессе управления спортивной тренировкой. Ленинград, 1984. С. 5-16.

17. Грукаленко А. Н. Оптимальное соотношение тренировочных и соревновательных нагрузок в процессе подготовки футболистов высокой квалификации. Автореф. дис...канд. пед. наук: 13.00.04. М., 1988. 18 с.

18. Гужаловский А. А. Основы теории и методики физической культуры. Учеб. для техн. физ. культуры. М. : Физкультура и спорт, 1986. 352 с.

19. Гуськов С. И., Платонов В. Н., Линец М. М., Юшко Б. Н. Профессиональный спорт. Киев : Олимпийская литература. 2000. 391 с.

20. Денисова Л. В., Хмельницкая И. В., Харченко Л. А. Измерение и методы математической статистики в физическом воспитании и спорте : учеб. пособие для вузов. К. : Олимпийская литература, 2008. 127 с.

21. Дворядкина Е. А. Влияние занятий плаванием на состояние двигательных функций у детей-инвалидов с заболеванием «церебральный паралич». Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-методичний журнал ДДІФК. Дніпропетровськ, 1999. С. 78-79.

22. Джус О. Н. Планирование учебно-тренировочного процесса футболистов. Киев : Научно-методический (технический) комитет Федерации футбола Украины, 2001. 104 с.

23. Друзь В. А. Моделирование процесса спортивной тренировки. К. : Здоров'я, 1976. 95 с.
24. Дубровский В. И. Спортивная медицина, учеб. для студентов высш. учебных заведений. 2-е изд., доп. М. ВЛАДОС, 2002. 512 с.
25. Дулібський А. В. Моделювання тактичних дій у процесі підготовки юнацьких команд з футболу. К. : Науково-методичний (технічний) комітет Федерації футболу України, 2001. 130 с.
26. Дьячков В. М. Совершенствование технического мастерства. М. : Физкультура и спорт, 1972. 124 с.
27. Евсеев С. П., Шапкова Л. В. Адаптивная физическая культура. Учебное пособие. М. : Советский спорт, 2000. 240 с.
28. Зацюрский В. М. Основы спортивной метрологии. М. : Физкультура и спорт, 1979. 152 с.
29. Зеленцов А. М., Лобановский В. В. Моделирование тренировки в футболе. К. : Здоров'я, 1985. 136 с.
30. Зотов В. П., Кондратьев А. И. Моделирование подготовки гандболистов высокой квалификации. К. : Здоров'я, 1982. 128 с.
31. Іщенко В. Багаторічна динаміка фізичної підготовленості футболістів команди вищої ліги чемпіонату України ЦСКА (Київ). Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2004. № 1. С. 69-71.
32. Искусство подготовки высококлассных футболистов : научно-методическое пособие. Под. ред. проф. Н. М. Люкшинова. М. : Советский спорт, 2003. 416 с.
33. Класифікаційна система спорту інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату. К. : Українська федерація спорту інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату, 1997. 28 с.
34. Когут І. Роль держави у розвитку фізичної культури та спорту осіб з особливими потребами. Оздоровча і спортивна робота з неповносправними : зб. наук. ст. з проблем фіз. виховання і спорту та фіз. реабілітації неповносправних. Львів : Ахш, 2003. Вип. 1. С.50-53.

35. Козловский В. И. Планирование учебно-тренировочного процесса. Подготовка футболистов. М. : Физкультура и спорт, 1977. С. 37-57.
36. Козловский В. И., Левин В. С., Шинкарев В. Г. К вопросу о разработке модельных характеристик футболистов. Теория и практика физической культуры. 1978. № 1. С. 5-7.
37. Коренберг В. В. Спортивная метрология : Словарь-справочник : учебное пособие. М. : Советский спорт, 2004. 340 с.
38. Костюкевич В. М. Адаптация футболистов к физическим нагрузкам. Наука в олимпийском спорте. 2007. № 1. С. 59-65.
39. Костюкевич В. М. Моделирование тренировочного процесса в хоккее на траве : [монография]. Вінниця : ООО «Планер», 2011. 736 с.
40. Костюкевич В. М. Управление тренировочным процессом футболистов в годичном цикле подготовки : [монография]. Винница : Планер, 2006. 683 с.
41. Костюкевич В. М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту : автореф. дис. на здобуття ступеня докт. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт». К., 2012. 41 с.
42. Кривенцов А. Л. Основы моделирования подготовленности спортсменов. Учебное пособие. Алма-Ата, 1990. 88 с.
43. Кузнецов В. В., Шустин Б. Н. Методология построения модельных характеристик сильнейших спортсменов. Совершенствование управления системой подготовки квалифицированных спортсменов. М. : 1980. С. 10-14.
44. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов. К. : Олимпийская література, 2003. 271 с.
45. Литвиненко А. Методологические проблемы подготовки в Паралимпийском спорте. «Олимпийский спорт и спорт для всех»: V Международный научный конгресс. Минск, 2001. С. 158.
46. Лукин Ю. К. Методика планирования тренировочной нагрузки скоростно-силовой направленности в системе годичной и многолетней

підготовки футболістів. Автореф. дис...канд. пед. наук : 13.00.04. М., 1990. 20 с.

47. Льяной М. Розвиток силових здібностей у плавців з наслідками ДЦП засобами армреслінгу. Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. Львів : ЛД1ФК, 2001. Вип. 5. Т. 2. С. 230-234.

48. Люкшинов Н. М. Искусство подготовки высокклассных футболистов : научно-методическое пособие. М. : Советский спорт, 2003. 416 с.

49. Макарова Е. В. Васильева І. В. Алгоритм фізичної реабілітації на поліклінічному етапі лікування при остеохондрозі хребта у спортсменів. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2014. № 12. С. 49-53.

50. Максименко И. Г. Соревновательная тренировочная деятельность футболистов : [монография]. Луганск : Знание, 2009. 258 с.

51. Марченко О. К. Основы физической реабилитации. Киев. Олимпийская литература, 2012. 528 с.

52. Масальгин Н. А. Математическо-статистические методы в спорте. М. : Физкультура и спорт, 1991. 199 с.

53. Мастюкова Е. М. Физическое воспитание детей с ДЦП. М. : Просвещение, 1991. 159 с.

54. Матвеев Л. П. Общая теория спорта и её прикладные аспекты [текст] : учебник для вузов физической культуры [5-е изд., испр. и доп.]. М. : Советский спорт, 2010. 310 с.

55. Мудрик В. История возникновения и развития международных спортивных организаций инвалидов. Наука в олимпийском спорте. 2006. № 1. С. 45-49.

56. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Підручник для студ. вищ. навч. закладів фізичного виховання і спорту. 3-е вид., перероб. та доп. К. Олімпійська література. 2009. 488 с.

57. Начинская С. В. Основы спортивной статистики. К. : Вища школа, 1987. 189 с.

58. Озолин Н. Г. Настольная книга тренера : Наука побеждать. М. : ООО «Издательство Астрель» : ООО «Издательство АСТ», 2004. 863 с.
59. Передерій А. В. Технічна підготовка спортсменів з наслідками церебрального паралічу з урахуванням особливостей рухової пам'яті (на прикладі легкої атлетики). Автореф. дис...канд. наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.01. Львів, 2002. 19 с.
60. Передерий А., Борисова О., Брискин Ю. Общая характеристика классификаций в спорте инвалидов. Наука в олимпийском спорте. 2006. Вып 1. С. 50-54.
61. Порада А. М. Солодовник О. В., Прокопчук Н. Є. Основи фізичної реабілітації: навч. посіб. 2-е вид. К. Медицина, 2008. 248 с.
62. Приступа Е.Н. Особенности системы спортивных соревнований инвалидов. Наука в олимпийском спорте. 2002. № 2. С. 36-42.
63. Приступа Е., Болях Е. Тенденции развития паралимпийского спорта. Наука в олимпийском спорте. 2005. № 2. С.26-33.
64. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник [для тренеров] : в 2 кн. К. : Олимп. лит., 2015. Кн. 1. 2015. 680 с.
65. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник [для тренеров] : в 2 кн. К. : Олимп. лит., 2015. Кн. 2. 2015. 752 с.
66. Римар О. Спорт неповносправних: історія та сучасність. Львів : Вид. центр Нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2001. 56 с.
67. Селуянов В. Н., Сарсания С. К., Сарсания К. С. Адаптация организма футболистов к соревновательной и тренировочной деятельности. Методические рекомендации. М. : Принт-Центр, 2003. 91 с.
68. Селуянов В. Н., Сарсания С. К., Сарсания К. С. Физическая подготовка футболистов. М. : «ТВТ Дивизион», 2004. 192 с.
69. Сергієнко Л. П. Комплексне тестування рухових здібностей людини : навчальний посібник. Миколаїв: УДМТУ, 2001. 360 с.

70. Солопчук М. С., Федірко А. О. Основи науково-методичної діяльності у галузі фізичної культури і спорту : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2006. 224 с.
71. Сладкова Н. А. Функциональная классификация спортсменов-инвалидов. Адаптивная физическая культура. 2000. № 2. С.61-66.
72. Спортивная метрология: Учебник для ин-тов физической культуры. Под ред. В. М. Зациорского. М. : Физкультура и спорт, 1982. 256 с.
73. Стасюк І. І. Показники фізичної підготовленості висококваліфікованих гравців у міні-футболі в річному циклі підготовки. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : збірник наукових праць. Вінниця, 2011. Вип. 11. С. 114-119.
74. Строкатов В. В. Значения занятий спортом для инвалидов. Роль фізичної культури в здоровому способі життя : мат. III Всеукр. наук.-практ. конф. Львів : ЛДМУ, 1997. С. 101-103.
75. Томенко О. А. Навчання плаванню дітей-інвалідів з ушкодженням опорно-рухового апарату з використанням методів контролю. Автореферат дис... канд. наук з фіз. вих. і спорту. Луцьк, 2000. 19 с.
76. Фалес Й. Г., Левчук В. Є. Тестування у футболі та міні-футболі : метод. посіб. Львів : НФВ «Українські технології», 2005. 112 с.
77. Холодков Ж. К., Кузнецов В. С. Теория и методика физического воспитания и спорта. М. : «АКАДЕМА», 2001. С. 369-387.
78. Челноков В. А. Инновационная модульная технология восстановительной двигательной активности при профилактике и лечении остеохондроза позвоночника у спортсменов высокой квалификации. Вестник спортивной науки. 2007. № 1. С.41-45.
79. Чудная Р. В. Адаптивное физическое воспитание. Киев: Наукова думка, 2000. 360 с.
80. Чудна Р. В. Теорія адаптивного фізичного виховання. Київ : Наукова думка, 2003. 270 с.
81. Шамардин А. И. Технология оптимизации функциональной подготовленности футболистов : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра

пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры». Москва, ВГАФК, 2000. 50 с.

82. Шамардин В. Н. Научно-методическое обеспечение подготовки футболистов высокой квалификации. Киев, 2001. 66 с.

83. Шамардин В. Н. Система подготовки юных футболистов. Днепропетровск, 2001. 104 с.

84. Шамардин В. Н. Моделирование подготовленности квалифицированных футболистов. Учебное пособие. Днепропетровск, 2002. 202 с.

85. Шинкарук О., Радченко Л., Борисова О. Развитие спорта инвалидов в различных регионах Украины. Наука в олимпийском спорте. 2002. № 2. С. 12-16.